

профессиональной подготовки специалистов художественных специальностей.

Ключевые слова: современное образование, художественное образование, искусство, интеграция искусств, подготовка специалистов художественных специальностей, проектная деятельность.

Ponomareva O. M. Project activity in the system of professional preparation of specialists of artistic specialities

Difficult realities of modern life require reformation of the system of higher education in industry of art for further perfection of process of preparation of specialists of artistic specialities. Preparation of specialists in industry of art comes true on the basis of historical traditions, taking into account the newest progress of society, culture, art and pedagogics trends. Future specialists in industry of art are oriented to creative activity and implementation, on creation of new arts environment. Determination of characteristic signs and principles of project activity is important in the system of professional preparation of specialists of artistic specialities.

Key words: modern education, artistic education, art, integration of arts, preparation of specialists of artistic specialities, project activity.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2012 р.

Прийнято до друку 29.06.2012 р.

УДК 378.011.3 : 62 – 057.21

О. Я. Сердюкова

МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ХАРЧОВОГО ПРОФІЛЮ

Одним із важливих чинників, що забезпечують саморозвиток інженера-педагога, та одним з видів педагогічної компетентності цього фахівця, є оволодіння студентами проектною діяльністю, спрямованою на виявлення, постановку й розв'язання техніко-технологічних проблем у контексті вирішення психолого-педагогічних завдань професійної освіти.

Сучасний інженер-педагог повинен володіти технологіями проектування й наукового дослідження, які спрямовані на подолання різнопланових проблем у функціонуванні педагогічної системи, навчально-виховного процесу, взаємодії між педагогом та учнями тощо. У зв'язку з цим набуває актуальності використання методу проектів у професійній підготовці інженерів-педагогів як засобу інтеграції техніко-технологічних і психолого-педагогічних знань та пов'язання теорії й практики у діяльності інженера-педагога.

Метою статті є обґрунтування використання у професійній підготовці майбутніх інженерів-педагогів харчового профілю методу проектів як важливого чинника інтеграції техніко-технологічної та психолого-педагогічної підготовки.

Метод проектів ґрунтується на ідеях гуманістичного напрямку філософії освіти, засновником якого є американський філософ і педагог Д. Дьюї [1].

У Радянському Союзі спроби впровадити метод проектів було зроблено в 20 – 30-х роках ХХ століття (В. Шульгін, М. Крупеніна) з метою найшвидшої ліквідації неписьменності. Сутність методу проектів у цей період полягала в проектуванні вирішення будь-якого практичного завдання, виходячи з інтересів дітей, які діяли разом та під керівництвом учителя. Матеріал різних навчальних предметів концентрувався навколо комплексів-проектів. Однак спроба універсалізації освіти на основі та в зв'язку з працею учнів не знайшла підтримки, оскільки порушувала послідовність та системність навчання, загалом знижувала освітню підготовку учнів. Тому метод проектів у подальшому не використовувався в практиці вітчизняної школи [6, с. 336].

Проте можливість раціонально поєднувати теоретичні знання та їхнє практичне застосування виводять метод проектів на новий рівень застосування в сучасній педагогічній практиці взагалі та вищій професійній освіті зокрема, що знайшло відображення в дослідженнях М. Бухаркіної, В. Галузяк, М. Мойсєєвої, А. Морозова, А. Петрова, Е. Полат, Г. Сорокових, М. Сметанського, Д. Чернілевського та ін. Сьогодні сутність методу проектів полягає у використанні сукупності навчально-пізнавальних прийомів, які дозволяють розв'язати визначену проблему в результаті самостійної діяльності студентів та презентувати її. О. Пахмутова зазначає, що метод проектів передбачає широке застосування проблемних, дослідницьких і пошукових способів, які чітко орієнтовані на практичний результат, допомагають розв'язати поставлену проблему з урахуванням впливу різноманітних чинників та умов, а також є значущими власне для самого студента [5].

На сьогодні науковці класифікують метод проектів за різними критеріями: домінантним у проекті методом, кількістю учасників і тривалістю.

За домінантним методом проекти поділяють на:

- дослідницькі, які потребують продуманого плану, чітко визначених завдань, актуальності тем та їхньої соціальної значущості, застосування методів дослідницьких та експериментальних робіт;
- творчі, які мають відповідати інтересам студентів, але не мають чітко визначеної структури дій (спортивні заходи, екскурсії, тематичні газети, конкурси тощо);
- інформаційні проекти, які спрямовані на оприлюднення інформації про конкретний об'єкт і потребують збору, обробки, аналізу та узагальнення відповідних фактів, що вимагає чіткої організації й

системи контролю за виконанням;

- пригодницькі, ігрові, структура виконання яких має тільки загальні риси й розвивається під впливом інтересів учасників проекту, у якому вони виконують певні ролі відповідно до проектного задуму;

- практично орієнтовані, від початку спрямовані на конкретний результат і відповідають інтересам учасників проекту, що потребує чіткої структури виконання, розподілу обов'язків між учасниками проекту та відповідальності за отримані результати [4].

Виконання проектів може здійснюватися студентами індивідуально, попарно та в групі протягом одного-двох занять (короткотривалі проекти), від тижня до місяця (середньотривалі) та від одного до кількох місяців (довготривалі проекти) [7].

Навчальне проектування для інженерів-педагогів харчового профілю у визначеному обсязі здійснюється в процесі викладання всіх загальнотехнічних та спеціальних дисциплін, а також під час практичного навчання. Для майбутніх інженерів-педагогів застосування методу проектів, на наш погляд, дає можливість навчитися досягати дидактичних цілей завдяки ретельній розробці певної технологічної проблеми. Для студентів цих спеціальностей проектування становить «наскрізну лінію», самостійну частину навчального процесу, що дозволяє здійснювати багатоканальний та всебічний розвиток їхньої компетентності.

Наша позиція ґрунтується на оприлюдненому досвіді застосування методу проектів при підготовці інженерів-педагогів Н. Брюханової, Н. Єршової, О. Жулинської, П. Самородського, К. Свідло, В. Симоненко, Г. Сорокових, Т. Яковенко. Дослідники вказують, що метод проектів розвиває творчі здібності студентів, ефективно формує відповідні професійні навички й уміння. Крім того, оскільки студент залучається в різні види діяльності, відбувається процес його професійного й особистісного розвитку та виховання.

У зв'язку з цим дослідники визначають такі функції проектування:

- пізнавальні, пов'язані із закріпленням, заглибленням, систематизацією, узагальненням професійних знань щодо різних виробничих, технологічних, організаційних, комунікативних, економічних та інших ситуацій;

- розвивально-виховні, пов'язані з розвитком професійно важливих якостей фахівця, його творчих здібностей, професійного мислення, виховання культури розумової праці, прагнення до самоосвіти й самовдосконалення, позитивної мотивації до обраної професії [3].

Оскільки проектування, на наш погляд, ефективно формує студента інженерно-педагогічної спеціальності як суб'єкта майбутньої педагогічної діяльності, вважаємо, що застосування методу проектів у професійному становленні майбутніх інженерів-педагогів ще недостатньо оцінено.

На етапі спеціалізації майбутні інженери-педагоги харчового профілю вивчають дисципліну «Методика викладання спецдисциплін» та виконують курсову роботу зазначеного спрямування. Метою дисципліни та курсової роботи є набуття студентами практичних навичок використання різноманітних форм, методів і засобів навчання й виховання в процесі передачі знань та вмінь учням системи професійної освіти у вирішенні конкретної виробничої проблеми.

Використання методу проектів при розв'язанні дидактичних завдань у техніко-технологічному контексті дозволяє студентам виявити максимальною мірою не тільки інженерні та психолого-педагогічні знання та вміння, але й свої світоглядні позиції, культуру, духовність, креативність, здатність до поліваріантних рішень, можливість оцінити власні знання й уміння та здійснити їх коригування та розвиток. Метод проектів дозволяє майбутньому інженеру-педагогу набути новий для себе особистісний досвід – досвід інженерно-педагогічної проектної діяльності, зорієнтованої на формування особистості майбутнього робітника. Е. Хайрулліна в цьому контексті зазначає, що завдяки методу проектів саморозвиток студента здійснюється «під цілеспрямованим впливом особистості на саму себе; відбувається не тільки в мотиваційній, інтелектуальній, емоційних сферах, але в процесах самопізнання, самовизначення, самовдосконалення, самоуправління, самореалізації» [8, с. 73].

Застосування методу проектів у підготовці майбутніх інженерів-педагогів харчового профілю потребує від науково-педагогічного складу ВНЗ високої кваліфікації, можливості створити обстановку, у якій студенти будуть відчувати зацікавленість у знаннях, бачити їхню практичну цінність, життєву важливість. Тому для забезпечення активної позиції майбутніх інженерів-педагогів у створенні навчальних проектів необхідно будувати їх на основі розв'язання актуальних проблем.

Така актуальність для студентів 5-го року навчання пов'язана насамперед з розв'язанням нагальних завдань – можливості підготувати й провести під час педагогічної (виробничої) практики визначену кількість теоретичних і практичних занять з різних загальнотехнічних і спеціальних дисциплін у закладах професійної освіти; розробити й провести виховні заходи з групою учнів; провести наукове дослідження; підготувати до захисту дипломний проект. Метою зазначених видів навчальної діяльності є комплексне розв'язання певної техніко-технологічної проблеми, що потребує інтегрування знань з різних галузей науки, техніки, технології, творчості, а також використання різноманітних методів та засобів навчання.

На підставі наявної практики застосування методу проектів у підготовці майбутніх інженерів-педагогів харчового профілю нами визначено найбільш важливі аспекти щодо використання методу проектів у підготовці зазначених фахівців:

1. Визначення провідними викладачами профільних та психолого-педагогічних кафедр тематик проектів, при розробці яких

студенти повинні використовувати знання й уміння з навчальних дисциплін з різних блоків підготовки. Бажано, щоб дослідницькі чи інформаційні проекти розроблялись у межах затверджених науково-дослідних програм кафедр, що відразу забезпечить актуальність та затребуваність їхнього виконання.

2. Формування перед студентами проблем, що потребують дослідництва й пошуку для їх розв'язання, а також урахувають індивідуальні інтереси та здібності студентів.

3. Результати проекту повинні мати для учасників проекту реальну практичну, теоретичну або пізнавальну цінність.

4. Виконання проекту необхідно розбити на окремі проміжні етапи з визначенням результатів, які будуть отримані на кожному з них.

5. Організація та здійснення керівництва самостійною роботою студентів (індивідуальною, парною чи груповою) з виконання проектного завдання.

6. Проектна діяльність студентів повинна ґрунтуватися на основних засадах дослідницької діяльності педагога: формулювання проблеми, обґрунтування гіпотези, визначення шляхів розв'язання проблеми, виборів методів дослідження, моделювання діяльності, упровадження результатів, аналіз та оцінювання результатів роботи, коригування, висновки.

7. Результати проектів мають бути матеріалізовані (навчально-методичний комплекс, план-сценарій навчальних та позаурочних заходів тощо).

З урахуванням зазначеного необхідно також визначити етапи роботи студентів над проектом, а саме: теоретичний – виявлення й формулювання проблеми, стану її розв'язання; обґрунтування можливих шляхів її вирішення (гіпотези); виявлення міждисциплінарних зв'язків; планування власної педагогічної діяльності в контексті обраної *проблеми* – визначення методів і напрямків збору та опрацювання даних; безпосередній збір даних, їх аналіз, систематизація й обговорення; розробка конкретного змісту навчання – складання планів, конспектів уроків (тем розділів) з визначенням методичних, технічних та інших засобів; розробка системи контролю знань; оформлення проекту – оформлення матеріалів, які представлені в проекті відповідно до вимог побудови навчально-методичного комплексу за дисципліною; презентація та захист проекту.

Застосування методу проектів як засобу інтеграції техніко-технологічних і психолого-педагогічних знань та пов'язання теорії й практики діяльності інженера-педагога тісно взаємопов'язане та взаємозумовлено з набуттям умінь і навичок інженерно-педагогічної діяльності під час педагогічної (виробничої) практики. Сформовані вміння і навички проектування забезпечують студентам можливість ефективно діяти в період практики, займатися науково-дослідною роботою, виконувати дипломне проектування.

Упровадження методу проектів успішно реалізується в процесі викладання дисципліни «Методика викладання спецдисциплін» та виконання студентами курсової роботи з цього предмета.

Методика викладання спеціальних дисциплін за профілем підготовки є однією з найважливіших у підготовці майбутнього інженера-педагога, що формують його здатність вирішувати дидактико-технологічні питання в навчальних закладах початкової професійної освіти. У цьому зв'язку зазначимо, що кожна зі спеціальних дисциплін, які викладаються в закладах початкової професійної освіти, має свої особливості й специфіку відповідно до змісту, й інтегрує загальнотехнічні, природничо-наукові та профільні техніко-технологічні знання. Тому тільки вільне володіння студентом змістом цих дисциплін дозволяє йому концентрувати свої зусилля на свідомому керуванні пізнавальною діяльністю учнів, їхнім творчим розвитком. Крім того, зміст та специфіка знань і навичок, що буде передавати інженер-педагог, впливає на вибір методів, форм і засобів навчання, необхідності збагачувати в навчальному процесі традиційні підходи або застосовувати активні методи й форми навчальної діяльності учнівської молоді.

Тому ми вважали за необхідне організувати практичну діяльність студентів при вивченні дисципліни «Методика викладання спеціальних дисциплін за профілем підготовки» та виконання курсової роботи у вигляді створення проектів навчально-методичних комплексів із різних спеціальних дисциплін, які викладаються в профільних закладах професійної освіти, або розв'язання певних педагогічних проблем у навчально-виховному процесі підготовки кваліфікованих робітників, а саме: використання передових педагогічних технологій, формування професійного інтересу, розвитку самостійності в професійній діяльності, активізації творчості учнів, їхньої технологічної та комунікативної культури тощо.

Розробці таких проектів передувала теоретико-практична робота зі студентами, які знайомились з найбільш доцільними методами й формами роботи з учнівською молоддю в закладах системи ПТО, можливістю застосовувати проблемні, евристичні, дискусійні, дослідницькі методи навчання, способами актуалізації теоретичних і практичних знань та вмінь учнів, доцільністю організації їхньої індивідуальної, групової та колективної роботи. Також було приділено увагу на важливість детальної розробки інформаційно-наочного забезпечення спеціальних дисциплін, вимогам до створення та структури навчально-методичних комплексів. Усе це знайшло своє відображення в змісті практичних та семінарських занять студентів при вивченні дисципліни «Методика викладання спецдисциплін».

Студентам було подано конкретні приклади розробки лекційних, практичних та лабораторних занять з різних спеціальних дисциплін, поурочно-тематичних планів з окремих предметів, алгоритм створення тестових і контрольних завдань. Крім того, використовувалися проблемні

завдання, пов'язані з запровадженням нових педагогічних концепцій та технологій у навчальному процесі підготовки фахівців харчового профілю.

Зазначене створило підґрунтя для розробки студентами проектів у процесі виконання курсової роботи. Формуючи тематику проектів, ми намагалися поєднувати техніко-технологічні та психолого-педагогічні знання, спрямовувати студентів на розв'язання різноманітних дидактичних і виховних проблем у процесі викладання спецдисциплін. Нами було складено теми проектних завдань, які передбачали і індивідуальну, і групову роботу студентів над проектами, а також створені методичні рекомендації щодо їх виконання. При розробці тематики проектів ми враховували рекомендації викладачів психолого-педагогічних кафедр ЛНУ імені Тараса Шевченка та побажання структурних підрозділів університету, які є базами практики студентів інженерно-педагогічних спеціальностей.

З метою ефективної організації роботи студентів над проектами нами розроблені навчально-методичний посібник з дисципліни «Методика викладання спецдисциплін» та методичні рекомендації щодо виконання курсової роботи з названої дисципліни. Зазначені методичні розробки узагальнили досвід формування педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів завдяки впровадженню методу проектів. Тематику проектів з дисципліни «Методика викладання спеціальних дисциплін за профілем підготовки» наведено у відповідних методичних вказівках [2].

Розробка проектів студентами підтримувалася постійним консультуванням з боку викладачів з метою спрямування діяльності майбутніх інженерів-педагогів: структурування зібраного теоретичного матеріалу; урахування при побудові змісту професійної освіти елементів соціального досвіду, яким повинен володіти випускник професійного навчального закладу, застосування логіки науки та закономірностей процесу навчання, у якій вона реалізується; виділенні конкретних завдань, що формують відповідні професійні знання, уміння й навички учнів. Створення суб'єкт-суб'єктної взаємодії між студентами та викладачами дозволяло студентам у сприятливій атмосфері оцінювати результати своєї діяльності й коригувати її відповідним чином; усвідомлювати норми, правила й моделі педагогічної професії, формувати позитивну концепцію „Я – інженер-педагог”.

Важливо, щоб презентація проектів відбувалася у вільній формі, де кожен зі студентів сам може обрати форму звітності – провести відкритий урок, реалізувати сценарій виховного заходу, зробити усну доповідь або комп'ютерну презентацію, підготувати до друку статтю тощо. Таке оформлення й презентація результатів виконаних проектів сприяє розвитку мотивації студентів до педагогічної діяльності, повноті демонстрації набутих ними психолого-педагогічних і техніко-технологічних знань, умінні вибудовувати взаємодію з усіма учасниками педагогічного процесу, здійснювати рефлексію власної діяльності.

Складність та поліфункціональний характер діяльності інженера-

педагога харчового профілю потребує інтеграції техніко-технологічних і психолого-педагогічних знань, можливості здійснювати педагогічне проектування з метою передачі учнівській молоді знань та вмінь у визначеній сфері виробництва. Базуючись на результатах практичного досвіду й провідних науковців та викладачів системи інженерно-педагогічної освіти, вважаємо, що застосування методу проектів у підготовці майбутніх інженерів-педагогів харчового профілю сприятиме їхньому творчому розвитку, зростанню мотивації до здійснення педагогічної діяльності, посиленню відчуття власної спроможності в розв'язанні нагальних педагогічних та інженерних проблем, можливості оцінити набуті професійні знання й уміння.

Перспективним напрямком, на наш погляд, можуть бути розробки комплексної тематики проектів, реалізація яких відбуватиметься у малих групах, що надасть можливість найбільш повного та комплексного використання майбутніми інженерами-педагогами набутих техніко-технологічних та психолого-педагогічних знань, реалізації їхніх креативних, лідерських, інших особистісних якостей.

Список використаної літератури

1. Дьюи Д. Психология и педагогика мышления / Д. Дьюи ; пер. с англ. Н. М. Никольского ; под ред. Н. Д. Виноградова. – М. : Совершенство, 1997. – 208 с. **2. Крокошенко О. Я.** Методичні рекомендації до виконання курсової роботи з дисципліни „Методика викладання спеціальних дисциплін” за профілем підготовки „Технологія харчової промисловості та організація громадського харчування” для студ. спец. 7.010104 „Професійне навчання” (профіль підготовки „Технологія харчової промисловості та організація громадського харчування”) / О. Я. Крокошенко ; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – 54 с. **3. Лотова И. П.** Психологические условия личностно-профессионального развития студентов вуза / И. П. Лотова // Педагогика. – 2008. – № 5. – С. 59 – 63. **4. Огарев Е. И.** Компетентность образования: социальный аспект / Е. И. Огарев. – СПб. : Изд-во РАО ИОВ, 1995. – 170 с. **5. Пахмутова Е. Д.** E-mail-проект как средство межкультурного обучения немецкому языку в сети Интернет [Электронный ресурс] / Е. Д. Пахмутова // Интернет. Общество. Личность : материалы Всерос. конф. – Режим доступа : <http://iol.spb.osi.ru>. **6. Педагогіка** : навч. посіб. / В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – 3-е вид., випр. і доп. – Вінниця : Держ. картогр. ф-ка, 2006. – 400 с. **7. Семушина Л. Г.** Моделирование профессиональной деятельности в учебном процессе / Л. Г. Семушина // Специалист. – 2004. – № 6. – С. 23 – 28. **8. Хайруллина Э. Р.** Развитие ключевых компетенций студентов в проектно-творческой деятельности / Э. Р. Хайруллина // Педагогика. – 2007. – № 9. – С. 72 – 75.

Сердюкова О. Я. Метод проектів як засіб інтеграції техніко-технологічної та психолого-педагогічної підготовки інженерів-педагогів харчового профілю

Статтю присвячено вирішенню актуального завдання застосування методу проектів при розв'язанні дидактичних завдань у техніко-технологічному контексті з метою виявлення майбутніми інженерами-педагогами набутих у процесі професійної підготовки інженерних та психолого-педагогічних знань та вмінь, реалізації можливості оцінити набуті професійні знання й уміння. Автор наводить приклади застосування методу проектів у процесі підготовки майбутніх інженерів-педагогів харчового профілю.

Ключові слова: професійна підготовка, інженер-педагог, метод проектів, дидактичне проектування.

Сердюкова Е. Я. Метод проектов как средство интеграции технико-технологической и психолого-педагогической подготовки инженеров-педагогов пищевого профиля

Статья посвящена решению актуальной задачи применения метода проектов при решении дидактических задач в технико-технологическом контексте с целью выявления будущими инженерами-педагогами приобретенных в процессе профессиональной подготовки инженерных и психолого-педагогических знаний и умений, реализации возможности оценить приобретенные профессиональные знания и умения. Автором приводятся примеры использования метода проектов в процессе подготовки будущих инженеров-педагогов пищевого профиля.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, инженер-педагог, метод проектов, дидактическое проектирование.

Serdyukova E. Method of projects as a means of integrating the technical, technological and psychologically pedagogical training of engineering teachers of food profile

The article is devoted to solving the actual problem of using the projects method for solving problems in the teaching of technical and technological context in order to identify by future engineering teachers of psychologically pedagogical knowledge and engineering skills acquired during the training and to assess the possibility of realization of professional knowledge and skills. The author gives examples of use of a method of projects in the course of preparation of future engineers-teachers of a food profile.

Key words: vocational training, teacher, engineer, project method, didactic design.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2012 р.

Прийнято до друку 29.06.2012 р.